REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO

Podpisnik: Velislav Žvipelj
Izdajatelj: Republika Slovenija
Serijska številka: 65 ca 5f d1 00 00 00 00 56 7f 01 aa
Potek veljavnosti: 18.12.2030
Datum in čas podpisa: 07:27, 05.11.2026
Ref. št. dokumenta: 900-127/2026/12
DOKUMENT JE ELEKTRONSKO PODPISAN

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 478 90 25
E: gp.mkm@gov.si
www.mkm.gov.si

Združenje Ekoci

Številka: 900-127/2026/12
Datum: 28. 10. 2026

Zadeva: Odgovor na dopis Združenja Ekoci za preučitev pobud iz 2. simpozija za javno naročanje

Ministrstvo za kmetijstvo (v nadaljnjem besedilu: MKM) je 6. 10. 2026 od Generalnega sekretariata vlade prejelo v reševanje dopis Združenja Ekoci za preučitev pobud iz 2. simpozija za javno naročanje.

Vaš dopis smo proučili in v sodelovanju z drugimi pristojnimi ministrstvi pripravili odgovore. V nadaljevanju vam pošiljamo odgovore MKM, dopolnjene z vsebinami, ki so v pristojnosti Ministrstva za izobraževanje, znanost in mladino (v nadaljnjem besedilu: MIZM), Ministrstva za notranje zadeve in javno upravo (v nadaljnjem besedilu: MNZJU) ter Ministrstva za okolje in prostor (v nadaljnjem besedilu: MOP).

MIZM poudarja, da je prehrana v vrtcih in šolah pomemben del vzgojno-izobraževalnega procesa, zato podpira aktivnosti, ki prispevajo h kakovostni, varni in finančno dostopni prehrani ter spodbuja vključevanje domače in lokalno pridelane hrane v prehrano otrok in mladostnikov. Hkrati poudarja, da povečanje deleža lokalne, ekološke in trajnostno pridelane hrane v javnih zavodih zahteva usklajeno delovanje več resorjev in deležnikov. Možnosti vzgojno-izobraževalnih zavodov so neposredno povezane z razpoložljivostjo in kontinuiteto domače ponudbe, cenami, sezonskostjo, logistiko ter kadrovskimi, prostorskimi in organizacijskimi pogoji zavodov. Pri pobudah, pri katerih MIZM nima sprejetega konkretnega ukrepa oziroma za njegovo izvedbo ni nosilni resor, v tem trenutku ni mogoče določiti odgovornega izvajalca, roka izvedbe, vira financiranja ali kazalnikov uspešnosti. MIZM bo pri nadaljnjih aktivnostih, ki sodijo na področje vzgoje in izobraževanja, sodelovalo s pristojnimi resorji in drugimi deležniki v okviru svojih pristojnosti. Pri posameznih pobudah v nadaljevanju zato posebej pojasnjujemo, katere rešitve MIZM podpira, katere možnosti že obstajajo ter pri katerih vprašanjih je za nadaljnje ukrepanje potrebno sodelovanje oziroma odločitev drugih pristojnih resorjev.

I. <u>Več lokalne hrane na krožnikih v javnih zavodih – od semena do krožnika</u>

1. **Katere konkretne ukrepe boste sprejeli, da se bo povečal delež slovenskih lokalnih in trajnostno pridelanih živil v vrtcih, šolah, bolnišnicah, domovih za starejše in drugih javnih zavodih?**

MKM si prizadeva za večje vključevanje lokalno in trajnostno pridelanih živil v javne zavode. S predlaganimi spremembami Zakona o hrani se pripravlja zakonska podlaga za obvezni delež živil, ki izpolnjujejo dodatne okoljske zahteve. Konkretni delež, podrobnejše zahteve in način njihovega dokazovanja se usklajujejo v okviru priprave sprememb Uredbe o zelenem javnem naročanju.

Med obravnavanimi zahtevami so svežina, neposrednejša dobavna pot, sezonskost, uporaba vračljive oziroma večkrat uporabne embalaže in preprečevanje izgub hrane.

Inšpektorat Republike Slovenije za kmetijstvo, gozdarstvo, lovstvo in ribištvo (v nadaljnjem besedilu: IRSKGLR) v okviru svojih pristojnosti preverja izpolnjevanje predpisanih obveznosti javnih zavodov pri nabavi živil. Ugotovitve nadzorov so tudi ena od podlag za prepoznavanje težav pri izvajanju in pripravo izboljšav.

MOP že od leta 2019 v okviru projekta LIFE IP CARE4CLIMATE zagotavlja brezplačna izobraževanja, praktična gradiva in strokovno pomoč pri zelenem javnem naročanju. Na področju živil sodelujemo z MKM, tudi pri pripravi pripomočkov, kot je vodnik Kako do več lokalnih ekoloških živil na jedilnikih v vzgojno-izobraževalnih zavodih.

Na področju javnega naročanja živil smo izvedli 20 izobraževanj s skupno 840 udeležbami: deset za javne naročnike s 603 udeležbami, devet za ponudnike s 186 udeležbami ter skupni dogodek z 51 udeleženci. Pri izvedbi sodelujemo z MKM, IRSKGLR, Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in njenimi zavodi ter Gospodarsko zbornico Slovenije. Vse aktivnosti so za udeležence brezplačne. Nadaljevali jih bomo usklajeno z MKM, da se bodo obstoječe aktivnosti dopolnjevale in ne podvajale.

Ob pripravi sprememb Uredbe o zelenem javnem naročanju za večje vključevanje lokalno in trajnostno pridelanih živil bomo do začetka uporabe nove ureditve posodobili tudi *Primere okoljskih zahtev in meril za živila in gostinske storitve*. Dokument bo vseboval vzorčna besedila za javna naročila ter napotke za dokazovanje in preverjanje zahtev.

MOP, MKM in Direktorat za javno naročanje zagotavljamo tudi strokovno pomoč, vsak v okviru svojih pristojnosti:

- MOP, zeleno javno naročanje: zejn.mope@gov.si, 051 458 547.
- MKM, živila in gostinske storitve: tina.majhenic@gov.si, 01 478 93 10.
- MNZJU, Direktorat za javno naročanje, postopkovna vprašanja: 01 478 16 88 ob torkih in četrtkih med 9. in 12. uro.

2. **Kako boste zagotovili stabilnejše povezovanje slovenskih kmetov, zadrug, predelovalcev in javnih naročnikov?**

Povezovanje deležnikov agroživilske verige se spodbuja z ukrepi Strateškega načrta SKP 2023–2027, ki podpirajo povezovanje proizvajalcev, skupno pripravo proizvodov za trg, predelavo in trženje. Na področju javnih zavodov MKM izvaja tudi praktične regijske delavnice, ki poleg prenosa znanja omogočajo neposredno povezovanje in izmenjavo informacij med javnimi zavodi ter lokalnimi pridelovalci in ponudniki.

Za stabilnejše sodelovanje so pomembni tudi pravočasno načrtovanje potreb javnih zavodov, usklajevanje ponudbe in povpraševanja ter zanesljivost dobav.

3. Kateri ukrepi so predvideni za zagotavljanje prehranske odpornosti tudi v primeru motenj v dobavnih in transportnih poteh?

Prehranska odpornost temelji na delovanju celotne verige preskrbe s hrano, od zagotavljanja vhodnih surovin in pridelave do predelave, skladiščenja in distribucije. Pomembni so ohranjanje domačih proizvodnih zmogljivosti, raznovrstni viri oskrbe in pripravljenost na motnje.

Glavni poudarki delovanja MKM za doseganje prehranske odpornosti:

1. ukrepi skupne kmetijske politike in nacionalni ukrepi na področju kmetijstva, s katerimi se zagotavljajo stabilni in predvidljivi pogoji za kmetijsko proizvodnjo in ohranitev proizvodnje na celotnem območju Republike Slovenije,

2. zaščita kmetijskih zemljišč,

3. spodbujanje generacijske prenove,

4. prehod na bolj trajnostne kmetijske prakse za zmanjšanje odvisnosti od uvoženih surovin (krma, gnojila, fitofarmacevtska sredstva),

5. digitalizacija in zmanjševanje administrativnih obremenitev.

MKM ima sprejet obrambni načrt za zagotavljanje delovanja ministrstva v kriznih razmerah. Načrt se redno posodablja.

Za javne zavode je pomembno tudi načrtovanje nadomestnih možnosti oskrbe ob izpadu posameznih dobaviteljev.

MIZM podpira prizadevanja za povečanje deleža kakovostne, lokalno pridelane in trajnostne hrane v vzgojno-izobraževalnih zavodih. A ob tem izpostavljamo, da povečanja deleža lokalne hrane ni mogoče doseči zgolj z dodatnimi obveznostmi za vzgojno-izobraževalne zavode, temveč morajo biti ukrepi na strani zavodov povezani tudi z zagotavljanjem zadostne in kontinuirane domače ponudbe, ustreznih količin in cen ter predelovalnih, skladiščnih in logističnih zmogljivosti.

II. <u>Manj birokratskih ovir in neposredna povezava med kmetom in javnim zavodom</u>

1. **Ali boste pripravili oziroma podprli poenostavitve postopkov javnega naročanja, kar bi javnim zavodom omogočilo več neposrednega vključevanja lokalnih kmetov in zadrug?**

Veljavni Zakon o javnem naročanju (ZJN-3) določa, da se javna naročila živil, če vrednost javnega naročila ne presega mejnih vrednosti za objavo v evropskem Uradnem listu (216.000 EUR brez DDV, če naročajo javni zavodi), lahko oddajo brez uporabe postopkov javnega naročanja (t. i. evidenčna naročila). Prav tako se lahko posamezne sklope odda neposredno po pravilih t. i. izločenih sklopov (največ 80.000 EUR na sklop in ne več kot 20 % vrednosti celotnega naročila). Taka ureditev omogoča lažje vključevanje manjših ponudnikov z razdelitvijo naročil na ustrezne sklope in uporabo izločenih sklopov.

MKM in MNZJU podpirata praktične usmeritve za uporabo teh možnosti ter preprostejše spremljanje izpolnjevanja obveznosti pri nabavi živil.

MOP je v okviru zbiranja predlogov za spremembo zakonodaje EU na področju javnega naročanja predlagal povečanje dovoljenega deleža izločenih sklopov, dvig mejnih vrednosti za naročanje živil ter možnost izvzetja naročil živil iz obveznosti izvajanja postopkov javnega naročanja. Namen predlogov je zmanjšati administrativna bremena ter olajšati vključevanje lokalnih kmetov in zadrug v oskrbo javnih zavodov. Navedeni predlogi v trenutno besedilo predloga nove ureditve s strani EU niso bili vključeni, vendar si bomo za takšne poenostavitve prizadevali tudi v nadaljnjih usklajevanjih. Do morebitnih sprememb javne zavode spodbujamo k uporabi vseh možnosti, ki jih veljavna zakonodaja omogoča za večje vključevanje lokalnih živil.

2. Ali boste podprli vzpostavitev javne strokovne pomoči – 8 regijskih pisarn za pomoč javnim naročnikom namesto sedanjega najemanja zunanjih svetovalnih in pravnih storitev?

3. Ali boste podprli vzpostavitev regijskih svetovalnih pisarn v osmih regijah, ki bi pomagale tako javnim naročnikom kot lokalnim ponudnikom?

Skupni odgovor na 2. in 3. vprašanje:

Strokovna pomoč javnim naročnikom je že zagotovljena v okviru obstoječih podpornih aktivnosti, kot so vsebinsko svetovanje (pisno in telefonsko), smernice, vzorčna razpisna dokumentacija in različna strokovna izobraževanja na področju javnega in zelenega javnega naročanja.

MKM izvaja praktične delavnice za vzgojno-izobraževalne zavode in je v sodelovanju z MOP pripravilo vodnik »Kako do več lokalnih ekoloških živil na jedilnikih v vzgojno-izobraževalnih zavodih«.

Na MNZJU se tudi izvaja program Akademija javnega naročanja v okviru projekta Dvig profesionalizacije javnega naročanja (ProfJN). Program je namenjen naročnikom in ponudnikom,

je prostor učenja, izmenjave praks in razvoja sistema ter stalni vir aktualnih informacij. Program je zasnovan modularno in obsega stalne module z vnaprej opredeljenimi vsebinami ter dodatne *ad hoc* module, ki so namenjeni specifičnim potrebam naročnikov ali ponudnikov, kamor sicer sodijo tudi javna naročila živil.

MOP že zagotavlja individualno in skupinsko svetovanje na področju zelenega javnega naročanja (kamor sodijo tudi živila), na izražen interes naročnikov pa zanje izvedemo tudi brezplačna izobraževanja, prilagojena njihovim potrebam. Morebitna vzpostavitev regijskih svetovalnih pisarn in uporaba zunanjih strokovnih storitev se ne izključujeta nujno, temveč sta komplementarni, saj so raven samostojnosti pri izvedbi naročila, potrebe naročnikov in zahtevnost naročil med naročniki različni. Najemanje zunanjih svetovalcev je pogosto povezano s pomanjkanjem znanja in kadrovskih zmogljivosti naročnikov. Možnosti za smotrnejše izvajanje javnih naročil prepoznavamo zlasti v povezovanju naročnikov in skupni strokovni podpori. Takšne pristope že izkazujejo dobre prakse na ravni občin, ki svojim javnim zavodom pomagajo pri pripravi in izvajanju naročil.

4. **Ali boste preverili, koliko javnih zavodov že uporablja možnosti razdelitve javnih naročil na manjše sklope in zakaj se te možnosti v praksi ne uporabljajo pogosteje?**

Veljavna zakonodaja omogoča razdelitev javnih naročil živil na manjše sklope in ob izpolnjevanju zakonskih pogojev uporabo izločenih sklopov, kar javnim zavodom omogoča lažje vključevanje manjših in lokalnih ponudnikov ter spodbujanje kratkih dobavnih verig. Javni zavodi to možnost v praksi že uporabljajo. Odločitev o oblikovanju posameznih sklopov je v pristojnosti naročnikov, ki pri tem upoštevajo svoje potrebe in razmere na trgu. MKM in MNZJU s celovitimi podatki o uporabi te možnosti ne razpolagata, zato brez dodatne analize ni mogoče zanesljivo oceniti obsega uporabe in razlogov za njeno morebitno manj pogosto uporabo.

5. **Katere konkretne spremembe boste predlagali in v kakšnem roku?**

Predlagane spremembe Zakona o hrani vključujejo zakonsko podlago za obvezni delež živil, ki izpolnjujejo dodatne okoljske zahteve. Predlaga se tudi ureditev obveznosti javnih zavodov pri naročanju zunanjih storitev priprave obrokov ne glede na ocenjeno vrednost naročila. Podrobnejše rešitve se usklajujejo v okviru priprave sprememb Uredbe o zelenem javnem naročanju. Časovnica sprejetja je odvisna od poteka usklajevanja z drugimi pristojnimi ministrstvi in postopkov sprejemanja predpisov.

MIZM podpira rešitve, ki vzgojno-izobraževalnim zavodom olajšujejo naročanje kakovostne in lokalno pridelane hrane ter zmanjšujejo administrativne obremenitve. Organizacija prehrane in izvajanje javnega ter zelenega javnega naročanja zahtevata ustrezne kadrovske in organizacijske zmogljivosti. Vrtci in šole so prvenstveno vzgojno-izobraževalne ustanove, zato novih administrativnih obveznosti ni smiselno nalagati brez presoje njihove izvedljivosti in učinka.

III. <u>Načelo »najugodnejši«, ne zgolj »najcenejši« ponudnik in merilo svežine</u>

1. **Ali boste podprli nadgradnjo meril pri javnem naročanju tako, da se poleg cene ustrezno upoštevajo kakovost, svežina, način pridelave, zanesljivost dobave in kratke dobavne poti?**

Veljavna ureditev že predvideva upoštevanje kakovosti, trajnostne pridelave in predelave, svežine ter okoljskih obremenitev pri prevozu. Pomembna je dosledna in strokovno ustrezna uporaba teh možnosti v praksi. S predlaganimi spremembami Zakona o hrani in Uredbe o zelenem javnem naročanju se predvideva nadgradnja sistema z obveznim deležem živil, ki izpolnjujejo dodatne okoljske zahteve.

MIZM podpira prizadevanja, da se pri naročanju živil poleg cene ustrezno upoštevajo tudi kakovost živil, način pridelave, sezonskost, kratke dobavne poti in druga merila, ki prispevajo h kakovostni in trajnostni prehrani.

MOP podpira nadgradnjo okoljskih zahtev in meril ter sodeluje pri pripravi sprememb Uredbe o zelenem javnem naročanju. Pri opredelitvi svežine in dobavnih rokov bomo upoštevali posebnosti posameznih živil, izvedljivost in preverljivost zahtev. Kot pojasnjeno zgoraj, bomo do začetka

uporabe nove ureditve posodobili tudi primere okoljskih zahtev in meril z vzorčnimi besedili in napotki za dokazovanje ter naročnikom zagotavljali brezplačno strokovno pomoč in izobraževanja.

2. **Ali boste preučili možnost uveljavitve merila svežine, pri lokalno pridelani zelenjavi tudi s ciljem dobave v čim krajšem času oziroma v treh urah od kmeta do javnega naročnika, kjer je to izvedljivo?**

Svežina je ena od dodatnih okoljskih zahtev, ki se obravnavajo pri pripravi sprememb Uredbe o zelenem javnem naročanju. Morebitne časovne zahteve morajo biti prilagojene posameznim vrstam živil, strokovno utemeljene, sorazmerne in preverljive.

3. **Ali boste pripravili navodila oziroma strokovno pomoč javnim naročnikom za uporabo takšnih meril?**

MKM je že pripravilo vodnik »Kako do več lokalnih ekoloških živil na jedilnikih v vzgojno-izobraževalnih zavodih«.

Ob spremembah predpisov bo treba ustrezno prilagoditi tudi praktične usmeritve za naročnike, vključno s pojasnili o dokazovanju izpolnjevanja dodatnih okoljskih zahtev.

MOP bo sodeloval pri pripravi usmeritev in zagotavljanju strokovne pomoči, kot je pojasnjeno v odgovoru na vprašanje III/1.

4. **Ali boste nadaljevali s podporo delavnic in izobraževanja na terenu za kuharje in organizatorje prehrane o pomenu lokalnih živil in kako jih uporabiti in zmanjšati odpadke hrane?**

Po zaključku regijskih delavnic za vzgojno-izobraževalne zavode bo MKM pregledalo rezultate izvedenih aktivnosti, odzive udeležencev in potrebe javnih zavodov po nadaljnjih izobraževanjih. Na podlagi ugotovitev in izkazanega interesa bo preučilo nadaljnje možnosti.

IV. <u>Dodatna podpora za lokalno trajnostno in ekološko hrano za otroke – 20 centov na obrok</u>

1. **Ali boste preučili možnost dodatnega sofinanciranja obrokov v višini do 20 centov na obrok, kadar obrok vsebuje najmanj 50 % lokalno pridelane ekološke hrane?**

Odločitev o dodatnem sofinanciranju obrokov zahteva presojo resorjev, pristojnih za posamezne javne zavode, ter zagotovitev proračunskih sredstev. MKM lahko v okviru svojih pristojnosti prispeva strokovne podlage glede ponudbe ekoloških živil in povezovanja dobaviteljev z javnimi zavodi.

MIZM ocenjuje, da bi lahko dodatna finančna spodbuda za nabavo lokalno pridelane ekološke hrane prispevala k večjemu vključevanju takšnih živil v prehrano vzgojno-izobraževalnih zavodov. Sama dodatna sredstva pa ne bi odpravila omejitev, povezanih z zadostno in kontinuirano ponudbo, sezonskostjo, regionalno dostopnostjo, logistiko, skladiščnimi zmogljivostmi ter kadrovskimi in organizacijskimi možnostmi zavodov. Glede konkretnega predloga za dodatno sofinanciranje do 20 centov na obrok ob najmanj 50-odstotnem deležu lokalno pridelane ekološke hrane bi bilo treba pred morebitno uvedbo ukrepa skupaj s pristojnimi resorji preveriti njegovo izvedljivost, finančne posledice, način financiranja in administrativne zahteve za zavode ter razpoložljivost zadostnih količin lokalno pridelanih ekoloških živil. Za izvajanje predlaganega ukrepa MIZM nima zagotovljenih namenskih finančnih sredstev.

2. **Ali boste takšen ukrep povezali z nadgradnjo Tradicionalnega slovenskega zajtrka in Tedna slovenske hrane?**

Tradicionalni slovenski zajtrk ima poseben namen in način financiranja, Teden slovenske hrane pa je namenjen širšemu ozaveščanju o slovenski hrani. Morebitna uvedba rednega dodatka za obroke bi zahtevala ločeno vsebinsko in finančno presojo.

3. Ali je mogoče podoben model spodbud pripraviti tudi za bolnišnice, domove za starejše in druge javne zavode?

Morebitni model dodatnega sofinanciranja bi bilo treba obravnavati z resorji, pristojnimi za zdravstvo in institucionalno varstvo, ob upoštevanju načina financiranja prehrane v teh zavodih.

4. Kakšne ukrepe načrtujete za povečanje ponudbe slovenskih ekoloških živil, da bo večje povpraševanje mogoče tudi dejansko oskrbeti?

Za povečanje ponudbe slovenskih ekoloških živil Slovenija izvaja kombinacijo finančnih spodbud v okviru Strateškega načrta SKP 2023–2027 ter ukrepov, predvidenih v Akcijskem načrtu za razvoj ekološkega kmetijstva (ANEK). Ključni instrument predstavljata intervenciji IRP19 Ekološko kmetovanje in IRP43 Ekološko čebelarstvo, za kateri je v programskem obdobju 2023–2027 namenjenih približno 93,5 milijona evrov. Poleg tega so ekološke kmetije deležne prednostne obravnave pri naložbenih podporah, kjer lahko dosežejo do 75-odstotno stopnjo podpore, mladi kmetje pa lahko v primeru ekološkega kmetovanja pridobijo 20 % višjo stopnjo sofinanciranja. Podpora je namenjena tudi predelavi, povezovanju proizvajalcev, vzpostavljanju kratkih dobavnih verig, promociji ter skupnemu nastopu na trgu.

Pomemben del aktivnosti za povečanje ponudbe ekoloških živil se izvaja tudi v okviru ANEK, ki naslavlja ključne izzive ekološkega sektorja, predvsem izboljšanje organiziranosti ponudbe, krepitev sodelovanja med pridelovalci in predelovalci, razvoj trženja ekoloških proizvodov, spodbujanje vključevanja ekoloških živil v javna naročila ter ozaveščanje potrošnikov. Poseben poudarek je namenjen odpravljanju ozkih grl v verigi preskrbe s hrano, razvoju predelovalnih zmogljivosti ter krepitvi lokalnih in kratkih dobavnih verig, saj so prav ti ukrepi ključni za dolgoročno povečanje ponudbe slovenskih ekoloških živil.

Po podatkih za leto 2025 je bilo v ekološko kontrolo vključenih 4.033 kmetijskih gospodarstev, kar predstavlja približno 8,3 % vseh kmetijskih gospodarstev v Sloveniji, ter 58.900 ha kmetijskih zemljišč v uporabi, kar predstavlja približno 13 % vseh kmetijskih zemljišč v uporabi. Ti podatki kažejo, da ekološko kmetovanje predstavlja pomemben del slovenskega kmetijstva in ustvarja dobro podlago za nadaljnjo rast ponudbe ekoloških proizvodov.

Slovenija bo tudi v prihodnje nadaljevala z ukrepi za krepitev ekološkega sektorja, pri čemer bo poleg spodbujanja pridelave poseben poudarek namenjen razvoju predelave, učinkovitejšemu trženju, povezovanju deležnikov v verigi preskrbe s hrano ter večji uporabi slovenskih ekoloških živil v javnih zavodih, da bo mogoče dolgoročno zagotoviti ustrezno oskrbo naraščajočega povpraševanja po ekoloških živilih.

V. <u>Označevanje hrane glede na način pridelave in pravica potrošnika do informacij</u>

1. **Kako boste zagotovili večjo preglednost glede načina pridelave hrane, ki jo uživajo otroci, bolniki, starejši in drugi uporabniki javnih zavodov?**

Proizvodi iz shem integrirana pridelava ali ekološka pridelava že sami po sebi zagotavljajo določen način pridelave. Certificiranje nacionalnih in evropskih shem kakovosti, kamor poleg ekološke in integrirane pridelave spadajo tudi proizvodi Izbrane kakovosti in proizvodi z zaščiteno označbo porekla ali zaščiteno geografsko označbo, izvajajo neodvisne organizacije za kontrolo in certificiranje. Obveznosti označevanja porekla določajo evropski in nacionalni predpisi za posamezne skupine živil. Obseg obveznih informacij je odvisen od vrste in oblike živila.

Ministrstvo za kmetijstvo zato spodbuja potrošnike ter naročnike javnih zavodov, da pri izbiri živil namenjajo posebno pozornost proizvodom iz shem kakovosti in jih v čim večji meri vključujejo v svoje nakupe oziroma postopke javnega naročanja. Takšna izbira omogoča boljšo

informiranost o lastnostih živil, hkrati pa prispeva k večji preglednosti in zaupanju v izpolnjevanje zahtev, določenih za posamezno shemo.

Pomembno vlogo pri tem imata tudi Zakon o hrani in Uredba o zelenem javnem naročanju, ki določata obveznosti naročnikov javnega naročanja živil in predpisane deleže ekoloških živil in živil iz drugih shem kakovosti. Z večjim vključevanjem teh živil lahko javni zavodi prispevajo k uresničevanju zakonskih zahtev, obenem pa povečajo preglednost glede načina pridelave in kakovosti hrane, ki jo zagotavljajo otrokom, bolnikom, starejšim in drugim uporabnikom svojih storitev.

Večja zastopanost živil iz shem kakovosti v javnem naročanju tako predstavlja priložnost za doseganje več ciljev hkrati: boljšo informiranost uporabnikov, večjo preglednost glede načina pridelave ter podporo kakovostnim živilom, ki izpolnjujejo določene in nadzorovane zahteve.

2. **Kako boste zagotovili, da bodo javni naročniki in potrošniki lahko pridobili jasne informacije o izvoru in načinu pridelave živil?**

Informacije o poreklu ter načinu pridelave se zagotavljajo v skladu z veljavno evropsko in nacionalno zakonodajo za posamezne skupine živil. Dodatno preglednost omogočajo certificirane sheme kakovosti, kot so ekološka pridelava, integrirana pridelava in izbrana kakovost. Te potrošnikom in javnim naročnikom omogočajo prepoznavanje živil, ki izpolnjujejo predpisane zahteve glede načina pridelave oziroma kakovosti. Pri shemah, v katerih je poreklo vključeno med zahteve za certificiranje, se zagotavlja tudi informacija o poreklu. Pomembna prednost teh shem je, da se izpolnjevanje njihovih zahtev preverja s predpisanimi kontrolami.

3. Kako boste pri oblikovanju prihodnjih pravil obravnavali nove genomske tehnike (NGT), predvsem z vidika sledljivosti, označevanja in varovanja pravice potrošnika do informacij?

Pri obravnavi izdelkov, pridobljenih z novimi genomskimi tehnikami (v nadaljnjem besedilu: NGT), bomo ravnali v skladu z zahtevami Uredbe (EU) 2026/1388 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. junija 2026 o rastlinah, pridobljenih z nekaterimi novimi genomskimi tehnikami, in izdelkih iz njih ter o spremembi Uredbe (EU) 2017/625 (v nadaljnjem besedilu: Uredba o NGT) in ostalimi predpisi, ki veljajo za področje živil. Natančno izvajanje bo določeno v delegiranih aktih ter smernicah Evropske agencije za varnost hrane (v nadaljnjem besedilu: EFSA), za katere je do uveljavitve Uredbe o NGT predvideno 24-mesečno prehodno obdobje, v katerem bo Evropska komisija pripravljala podrobna izvedbena pravila. Pri nadaljnjem oblikovanju izvedbenih politik bodo vključeni tudi deležniki. V postopkih bomo zagovarjali rešitve, ki bodo zagotavljale varnost hrane. Še naprej bomo zagovarjali previdnostno načelo, ustrezno ocenjevanje tveganj, sledljivost in označevanje, razpoložljivost ustreznih analiznih metod ter zagotavljanje možnosti izbire kmetom in potrošnikom.

4. Katere strokovne podlage in postopke boste uporabili pri presoji vplivov NGT na zdravje, okolje, tla, vodo in biodiverziteto?

Pri presoji morebitnih vplivov rastlin, pridobljenih z NGT, na zdravje ljudi in živali, okolje, tla, vode ter biotsko raznovrstnost se bodo upoštevale strokovne podlage in postopki, določeni v veljavni zakonodaji Evropske unije ter relevantne smernice in znanstvena mnenja EFSA in drugih pristojnih strokovnih institucij.

Pri tem je treba razlikovati med rastlinami NGT-1 in NGT-2. Za rastline NGT-1 nova ureditev ne predvideva klasične presoje tveganja za vsak posamezen proizvod, temveč postopek preverjanja, ali rastlina izpolnjuje predpisana merila za uvrstitev v kategorijo NGT-1. Rastline, ki izpolnjujejo ta merila, so v skladu z uredbo obravnavane kot primerljive z rastlinami, ki bi lahko nastale s konvencionalnim žlahtnjenjem.

Za rastline NGT-2 pa se ohranja regulativni pristop, ki temelji na presoji tveganja. Presoja se izvaja na podlagi značilnosti posamezne rastline, uporabljene tehnike in uvedenih lastnosti ter lahko vključuje presojo vplivov na zdravje ljudi in živali ter na okolje. Pri okoljskem delu presoje

so glede na značilnosti posameznega primera relevantni tudi možni vplivi na neciljne organizme, genski pretok, biotsko raznovrstnost ter druge sestavine okolja.

Natančnejša pravila za izvajanje presoje vplivov NGT bodo določena v izvedbenih aktih in smernicah EFSA.

VI. Obnova in razvoj slovenskih semen ter obnovitev lastne semenarske panoge

1. Ali boste zagotovili sredstva za obnovo najmanj 50 ključnih semen oziroma genskih virov iz slovenske rastlinske genske banke in njihovo vključitev v nadaljnje žlahtnjenje?

Rastlinski genski viri (v nadaljnjem besedilu: RGV) se v Sloveniji ohranjajo v okviru Javne službe nalog rastlinske genske banke (v nadaljnjem besedilu: JSRGB), katere namen je dolgoročno ohranjanje in zagotavljanje njihove trajnostne uporabe na strokoven, enovit in učinkovit način. Program JSRGB za obdobje 2026–2028 vključuje tudi razmnoževanje in vrednotenje akcesij, s čimer se ohranja njihova razpoložljivost ter prepoznava njihov potencial za nadaljnjo uporabo v raziskavah, selekciji in žlahtnjenju kmetijskih rastlin. Slovenska rastlinska genska banka, katere naloge se od leta 2018 izvajajo v okviru JSRGB, trenutno hrani in vzdržuje 5.576 vzorcev oziroma akcesij rastlinskih genskih virov.

Obnova in razmnoževanje akcesij se obravnavata v okviru nalog ohranjanja in trajnostne rabe RGV v JSRGB, pri čemer je treba prednostne akcesije in potrebna sredstva opredeliti na podlagi strokovne ocene njihove ogroženosti, stanja in uporabne vrednosti.

Slovenski žlahtnitelji ob iskanju želenih lastnosti uporabljajo genski material iz Slovenske rastlinske genske banke, ki se upravlja v okviru JSRGB. Uporabljajo pa tudi material iz drugih genskih bank in prosto dostopni semenski material na trgu.

2. Ali boste podprli razvoj oziroma žlahtnjenje najmanj 30 zgodnjih in poznih sort, prilagojenih sedanjim in pričakovanim podnebnim razmeram?

Na področju semenarstva so med razvojnimi cilji ohranjanje in trajnostna raba RGV ter selekcija in žlahtnjenje izbranih vrst kmetijskih rastlin. Pomembno je tudi zagotavljanje kakovostnega semena produktivnih sort, prilagojenih slovenskim pridelovalnim razmeram, za povečanje hektarskih donosov ter kakovosti in varnosti pridelkov v konvencionalni in ekološki pridelavi. Ohranjanje, opisovanje in vrednotenje RGV je pri tem pomembna podlaga za njihovo nadaljnjo uporabo v selekciji in žlahtnjenju ter za prilagajanje kmetijske pridelave nepredvidljivim podnebnim spremembam.

Javne žlahtniteljske programe od leta 2014 izvajata dve javni službi, in sicer Javna služba v poljedelstvu in Javna služba v vrtnarstvu. Program Javne službe v poljedelstvu žlahtnjenje neposredno usmerja v razvoj sort, prilagojenih podnebnim spremembam in različnim pridelovalnim sistemom, vključno z ekološko pridelavo. Potekajo programi žlahtnjenja krompirja, ajde, krmnih rastlin ter ekološkega heterogenega materiala strnih žit. V tem času so bile požlahtnjene nove sorte krompirja (KIS Slavnik, KIS Savinja, KIS Sora, KIS Razor, KIS Blegoš, KIS Kokra, KIS Mangart, KIS Krka, KIS Tamar, KIS Vipava), nova sorta ajde (KIS Olga) in nova sorta črne detelje (KIS Judit).

Tudi v vrtnarstvu je prilagajanje podnebnim spremembam eden od ciljev žlahtnjenja. Posebej izpostavljen je program žlahtnjenja fižola, pri katerem je med cilji razvoj sort, odpornih proti pomembnim boleznim in škodljivcem ter suši. Požlahtnili so več novih sort fižola (KIS Amand, KIS Marcelijan, KIS Pavlin, KIS Ahac in KIS Nazarij). Posebno dodano vrednost predstavlja žlahtniteljski program zelja, v okviru katerega je bilo razvitih več hibridnih sort, prilagojenih spreminjajočim se podnebnim razmeram in z odličnimi agronomskimi lastnostmi (Rožnik, Brincelj F1, Kosobrin F1, Krpan F1, Vitranc F1 in Kisolin F1).

Vse navedene sorte so vpisane v sortno listo oziroma nekatere tudi zavarovane na evropski ravni. V vseh žlahtniteljskih programih izvajalci uporabljajo tudi genski material Slovenske rastlinske genske banke.

Na IC Ptuj že poteka pridelava semena približno 30 lokalnih sort, ki so na voljo manjšim zainteresiranim pridelovalcem in vrtičkarjem. Izvajalec obeh javnih služb je Kmetijski inštitut Slovenije. Pridelava je namenjena za zagotavljanje osnovnih zalog semenskega materiala premalo uporabljenih vrst oz. ogroženih lokalnih sort kmetijskih rastlin, zlasti zelenjadnic kategorije standardno seme, pa tudi za demonstracijske dejavnosti, v okviru programov javnih služb v poljedelstvu in vrtnarstvu.

3. Katere konkretne aktivnosti boste izvedli za ponovno krepitev slovenske semenarske panoge?

Na področju semenarstva so opredeljeni naslednji razvojni cilji:

- ohranjanje in trajnostna raba rastlinskih genskih virov;
- selekcija in žlahtnjenje izbranih vrst kmetijskih rastlin;
- zagotavljanje kakovostnega semena produktivnih sort, ki ustrezajo slovenskim pridelovalnim razmeram;
- povečanje obsega semenarske pridelave na slovenskih tleh za povečanje samooskrbe in zagotavljanje kakovostnega semena, zlasti lokalnih sort posebnega pomena v povezavi z ohranjanjem biotske raznovrstnosti in kulturne dediščine;
- povečanje uporabe uradno potrjenega semena za setev;
- krepitev sodelovanja in povezovanja ter ustvarjanja in izmenjave znanja na področju rastlinskih genskih virov in semenarstva.

Prizadevamo ai povečati samooskrbo, zlasti s semenom lokalnih sort, in sicer v okviru nalog javnih služb, ki izvajajo naloge ohranjanja rastlinskih genskih virov, selekcije in žlahtnjenja izbranih vrst, ter zagotavljanje kakovostnega semena, prilagojenega slovenskim razmeram.

V okviru javnih služb v poljedelstvu in vrtnarstvu preučujemo možnosti za vzpostavitev sistema zagotavljanja izhodiščnega materiala lokalnih sort poljščin in vrtnin za potrebe krepitve semenarstva, pri čemer je interes tržnih semenarskih hiš majhen, saj pridelava potrjenega semena še vedno upada, tudi zaradi nedelovanja trga (ponudba, povpraševanje).

V okviru Strateškega načrta Skupne kmetijske politike (SKP 2023–2027) se izvajajo podpore uporabe semena lokalnih sort na kmetijskih gospodarstvih, tako v konvencionalni kot ekološki pridelavi, s čimer naj bi se posredno podpiralo tudi vzdrževalce sort.

Posredna podpora semenarstvu lokalnih sort se v okviru Strateškega načrta SKP 2023–2027 zagotavlja z operacijo Lokalne sorte (SOR) v okviru intervencije Lokalne pasme in sorte. Operacija je namenjena ohranjanju in trajnostni rabi rastlinskih genskih virov, ki so zaradi svoje prilagojenosti lokalnim naravnim razmeram in tradicionalnim načinom pridelave pomemben del kmetijske dediščine ter biotske raznovrstnosti. Tudi v naslednjem programskem obdobju Skupne kmetijske politike si želimo to operacijo ohraniti ter jo vsebinsko nadgraditi in ciljno usmeriti v učinkovitejše ohranjanje ogroženih lokalnih sort, pri katerih obstaja največje tveganje za izgubo genskih virov in zmanjšanje sortne pestrosti.

Za krepitev semenarstva sta pomembna tudi okrepitev znanja in stalna strokovna podpora ter ustrezno povezovanje pridelovalcev, semenarjev, žlahtniteljev, znanstvenoraziskovalnih institucij in upravnih organov.

4. Kako boste zagotovili, da bodo slovenska in lokalno prilagojena semena dostopna slovenskemu kmetu in pridelovalcu?

Na področju semenarstva je eden od razvojnih ciljev zagotavljanje kakovostnega semena produktivnih sort, ki ustrezajo slovenskim pridelovalnim razmeram, ter povečanje obsega

semenarske pridelave na slovenskih tleh. Za večjo dostopnost lokalnih sort sta pomembna tudi povečanje obsega semenarske pridelave in zagotavljanje ustreznih količin kakovostnega semena, vključno z ekološkim semenom.

V okviru JSRGB se zagotavljajo ohranjanje in razmnoževanje: RGV, njihovo opisovanje in vrednotenje ter trajnostna uporaba z ustreznim sistemom nadzorovane izmenjave akcesij. Dostop do akcesij in njihova izmenjava potekata v skladu z veljavnimi pravili in pogoji, vključno z določbami Mednarodne pogodbe o rastlinskih genskih virih za prehrano in kmetijstvo. Medtem ko Mednarodna pogodba pokriva vse vrste RGV, je t. i. večstranski sistem za izmenjavo RGV zaenkrat omejen samo na RGV iz 64 rodov oziroma vrst kmetijskih rastlin za pridelavo hrane in krme, ki so navedeni v Prilogi I Mednarodne pogodbe. Ne glede na to se večstranski sistem za izmenjavo RGV uporablja za vse vrste RGV, kjer je to mogoče. V skladu z Mednarodno pogodbo se RGV večstranskega sistema ohranjajo in uporabljajo za raziskave, selekcijo in žlahtnjenje ter usposabljanje za prehrano in kmetijstvo.

Pri tem je treba razlikovati med dostopom do genskega materiala za raziskave, selekcijo in žlahtnjenje ter dostopnostjo semena, namenjenega trženju in setvi. Ohranjanje genskih virov in urejanje dostopa do njih namreč sama po sebi še ne zagotavljata razpoložljivosti zadostnih količin kakovostnega semena za kmetijsko pridelavo.

Nekomercialna izmenjava semena in uporaba lastnega pridelka kot semena na kmetijskem gospodarstvu se neovirano izvaja, saj ni regulirana v ZSMKR, ki določa pravila za pridelavo in trženje semenskega materiala kmetijskih rastlin. Zaradi kakovosti in zdravstvenega stanja pa se v tržni pridelavi priporoča uporaba certificiranega semena.

5. Kakšen je časovni načrt za izvedbo teh aktivnosti?

Večletni program JSRGB se izvaja v obdobju od 1. januarja 2026 do 31. decembra 2028. V tem obdobju se izvajajo naloge ohranjanja, dokumentiranja in vrednotenja zbranih RGV ter zagotavljanja pogojev za njihovo trajnostno uporabo in nadzorovano izmenjavo akcesij.

Časovni načrt aktivnosti na področju RGV po letu 2028 bo opredeljen v okviru priprave naslednjega programa JSRGB, ob upoštevanju ciljev ohranjanja in trajnostne rabe RGV ter možnosti financiranja v okviru novega programskega obdobja skupne kmetijske politike 2028–2034, katerega vsebina se še usklajuje na ravni EU.

Večletna programa javne službe v poljedelstvu in vrtnarstvu se prav tako izvajata od 1. januarja 2026 do 31. decembra 2028. V okviru naloge »Zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort in poljščin« se pripravlja celovita analiza stanja semenarstva v Sloveniji, ki bo podlaga za obseg in obliko prihodnjih ukrepov.

Operacija SOR Lokalne pasme in sorte, ki podpira ohranjanje in pridelavo lokalnih sort poljščin, zelenjadnic, hmelja, krmnih rastlin, oljnic in predivnic, pa tudi sadnih rastlin in vinske trte, se bo izvajala do konca programskega obdobja SKP 2023–2027. Po analizi bo sprejeta odločitev glede nadaljevanja in morebitnih prilagoditev te operacije.

VII. <u>Vzpostavitev strateške državne zaloge slovenskih semen</u>

1. Ali boste vzpostavili strateško državno zalogo slovenskih semen?

Ministrstvo za gospodarstvo, delo in šport, ki je pristojno za odgovor na vprašanje, je Združenju Ekoci poslalo ločen odziv.

2. Katera semena in v kakšnih količinah bi bila vključena v strateško zalogo?

Ministrstvo za gospodarstvo, delo in šport, ki je pristojno za odgovor na vprašanje, je Združenju Ekoci poslalo ločen odziv.

3. Ali boste podprli tudi razpršeno semensko pridelavo na slovenskih kmetijah kot dodatno obliko ohranjanja semenskega materiala?

Ohranjanje rastlinskih genskih virov na kmetijah je pomemben del njihovega ohranjanja in trajnostne rabe. V okviru Strateškega načrta SKP 2023–2027 se nekatere aktivnosti, podobno kot v preteklem programskem obdobju, že izvajajo, saj se posebna podpora v okviru intervencije IRP42 Lokalne pasme in sorte izvaja kot letno plačilo na hektar ter je odziv kmetov pomembno presegel prvotno načrtovana sredstva in obseg površin. Tako bo npr. za operacijo Lokalne sorte za obdobje 2023–2027 namesto približno 10 milijonov evrov predvidoma izplačanih približno 23 milijonov evrov, kar je na letni ravni okoli 32.000 hektarjev površin, za katere se dodeljuje podpora iz omenjene operacije. Za te površine lahko kmetje uveljavljajo tudi druge podpore npr. osnovno dohodkovno plačilo, in, če so na OMD območju, tudi plačilo OMD.

Prav tako podpiramo raziskovalne institucije na področju RGV z intervencijo IRP34 - Ohranjanje, trajnostna raba in razvoj genskih virov v kmetijstvu, kjer pa je predvidena finančna prilagoditev zaradi zgoraj omenjene povečane porabe sredstev, iz potekajočih nalog pa pričakujemo določene usmeritve glede ohranjanja RGV *in situ*.

V okviru skupne kmetijske politike po letu 2027 je v skladu z zakonodajnim predlogom uredbe na ravni EU možno tudi v prihodnje podpirati področje RGV v kmetijstvu. Kot omenjeno, bo glede nadaljevanja in morebitnih prilagoditev operacije Lokalne sorte MKM izvajanje podrobno analiziralo. Prav tako bo z vidika podpor potreben nov razmislek.

4. Kako boste zagotovili obnovo semenskih zalog, njihovo kalivost in dejansko uporabnost v primeru kriznih razmer?

Za dejansko uporabo semenskega materiala je treba razlikovati med dolgoročnim ohranjanjem genskih virov in zagotavljanjem operativnih zalog semena za setev. Pri slednjem so pomembni tudi ustrezno razmnoževanje materiala, preverjanje kakovosti in kalivosti ter zagotovitev semena, ki je primerno za predvideno uporabo.

V luči zaostrenih geopolitičnih razmer ter ob upoštevanju potencialnih motenj v globalnih dobavnih verigah se dodatno izpostavlja pomen celovitega pristopa k zagotavljanju prehranske varnosti Republike Slovenije. Kot ključno se izkazuje tudi zagotavljanje reprodukcijske sposobnosti kmetijskega sistema, katere temelj predstavlja razpoložljivost ustreznega semenskega materiala. Semenski material ni zgolj vhod v proizvodnjo, temveč predstavlja strateški vir, brez katerega ni mogoče zagotoviti kontinuitete pridelave hrane, zlasti v primeru daljših ali ponavljajočih se motenj v mednarodni trgovini.

V zadnjih letih smo na MKM prejeli pobude, predvsem nevladnih organizacij, da bi zaloge semena ustvarili tudi v okviru Državnih blagovnih rezerv (v nadaljnjem besedilu: DBR), pri čemer se je pojavila dilema, o katerem semenu govorimo. Seme domačih lokalnih sort se namreč na kmetijskih gospodarstvih uporablja zelo omejeno in ne more biti predmet DBR. Kot je znano, pa se spodbuja uporaba lokalnih sort na kmetijskih gospodarstvih v okviru ukrepov SKP KOPOP. Za najbolj produktivne in kakovostne sorte na EU trgu, ki jih tudi slovenski kmetje večinsko uporabljajo za tržno pridelavo hrane in krme, pa velja, da med EU dobavitelji semena deluje ustrezen mehanizem zalog na vseh ravneh dobavne verige. Glede na navedeno se seme doslej ni uvrstilo v blagovne rezerve.

5. Kako se lahko v sistem ohranjanja in pridelave slovenskih semen vključi civilna družba, kmetje, vrtičkarji in lokalne skupnosti?

Program JSRGB med cilji določa krepitev sodelovanja in odgovornosti vseh zainteresiranih strani, vključenih v ohranjanje in trajnostno rabo RGV, ter ozaveščanje javnosti o njihovem pomenu. JSRGB izvaja strokovno-tehnično koordinacijo ter aktivnosti izobraževanja, usposabljanja in

ozaveščanja javnosti, pomembno pa je tudi sodelovanje z drugimi institucijami ter povezovanje z mednarodnimi organizacijami in omrežji na področju RGV.

Civilna družba, kmetje in vrtičkarji lahko in že prispevajo k ohranjanju in razvoju slovenskega semenarstva z večjo uporabo semena slovenskega izvora ter lokalnih sort, ki so prilagojene našim pridelovalnim razmeram na svojih pridelovalnih površinah.

Vključevanje kmetov, vrtičkarjev, civilne družbe in lokalnih skupnosti poskušamo krepiti z izmenjavo znanja in izkušenj ter ozaveščanjem o pomenu ohranjanja lokalnih sort in njihove trajnostne uporabe (na primer z letnim posvetom JSRGB). Pri tem je pomembno tudi ohranjanje RGV na kmetijah ter ohranjanje in uporaba lokalnih sort v kmetijski pridelavi.

Povezovanje različnih deležnikov je pomembno tudi v širšem okviru sistema znanja in inovacij v kmetijstvu (AKIS), ki spodbuja pretok znanja ter sodelovanje med kmeti, svetovalci, raziskovalnimi in izobraževalnimi institucijami ter drugimi deležniki v kmetijstvu.

Za krepitev slovenskega tržnega semenarstva pa je pomembno tudi tesnejše sodelovanje in povezovanje vseh deležnikov v verigi, od žlahtniteljev, vzdrževalcev sort, semenarskih hiš in pridelovalcev semena do kmetov ter drugih uporabnikov lokalnih sort.

VIII. Vzpostavitev celotne agroživilske verige »od semena do krožnika«

1. **Ali boste pripravili oziroma podprli sistemski program povezovanja celotne agroživilske verige od slovenskega semena do javnega zavoda?**

Lokalna predelava in učinkovite kratke dobavne verige so pomembni pogoji za večjo dodano vrednost domačih pridelkov ter stabilnejšo oskrbo kupcev. MKM njihov razvoj spodbuja v okviru obstoječih podpor za naložbe in povezovanje deležnikov agroživilske verige. Naložbe morajo izhajati iz razpoložljivih količin surovin, potreb kupcev in poslovnih modelov, ki zagotavljajo dolgoročno uporabo zmogljivosti.

Na področju lokalne predelave so pomembne tudi poslovno utemeljene skupne naložbe kmetij, zadrug, organizacij proizvajalcev in živilskopredelovalnih podjetij. Za manjše pridelovalce je lahko ustrezna rešitev tudi storitvena predelava v obstoječih obratih, ki omogoča predelavo lastne surovine brez naložbe v lasten obrat.

Skladiščne in hladilne zmogljivosti omogočajo ohranjanje kakovosti pridelkov, zmanjševanje izgub hrane, podaljšanje obdobja ponudbe ter boljše načrtovanje prodaje in dobav. Njihov razvoj mora biti usklajen z obsegom pridelave in predelave ter izkazanim povpraševanjem.

Pri kratkih dobavnih verigah je poleg neposredne prodaje pomembno povezovanje več ponudnikov za skupno pripravo, skladiščenje in dostavo živil. Za učinkovitejše usklajevanje ponudbe in povpraševanja je smiselno uporabljati obstoječa orodja za povezovanje ponudnikov in kupcev ter na podlagi ugotovljenih potreb preučiti možnosti njihove nadgradnje.

Pri oskrbi javnih zavodov sta ključna pravočasno načrtovanje potreb in izmenjava informacij s ponudniki. Morebitno skupno naročanje javnih zavodov mora biti oblikovano tako, da velikost in sestava sklopov omogočata sodelovanje manjših ponudnikov.

2. **Kako boste povečali povezovanje med kmeti, zadrugami, predelovalci, skladišči, logistiko in javnimi naročniki?**

Ministrstvo za kmetijstvo bo tudi v prihodnje spodbujalo povezovanje deležnikov agroživilske verige, med drugim v okviru Strateškega načrta SKP 2023–2027, s podporami za kolektivne oblike sodelovanja ter naložbami v predelavo, trženje, skladiščenje in distribucijo. Na področju oskrbe javnih zavodov lahko MKM prispeva predvsem s spodbujanjem sodelovanja, izmenjavo informacij in ozaveščanjem o možnostih vključevanja lokalnih ponudnikov v javna naročila živil. Za učinkovito povezovanje pa sta ključna tudi interes in aktivno sodelovanje vseh deležnikov. Pridelovalci, zadruge in predelovalci morajo zagotoviti ustrezno ponudbo, količine in zanesljivost

dobav, javni zavodi pa pravočasno načrtovati svoje potrebe ter pri oblikovanju javnih naročil upoštevati možnosti sodelovanja manjših in lokalnih ponudnikov.

MIZM podpira boljše povezovanje vzgojno-izobraževalnih zavodov z lokalnimi pridelovalci, zadrugami in predelovalci.

MOP bo v okviru projekta LIFE IP CARE4CLIMATE tudi v prihodnje spodbujal povezovanje naročnikov in ponudnikov z brezplačnimi dogodki, kot je »Za isto mizo«, ter praktičnimi delavnicami v sodelovanju z MKM, zbornicami in drugimi deležniki. Takšna srečanja omogočajo neposredno izmenjavo informacij o potrebah javnih zavodov, sezonski ponudbi, razpoložljivih količinah in možnostih dobave ter skupno iskanje rešitev za ovire pri sodelovanju.

3. Katere ukrepe boste sprejeli za povečanje lokalne predelave, skladiščnih zmogljivosti in kratkih dobavnih verig?

Naložbe, ki jih bomo na MKM spodbujali, morajo izhajati iz dejanskih količin pridelkov, potreb kupcev in poslovnih modelov, ki zagotavljajo dolgoročno uporabo infrastrukture.

Potrebujemo več kot zgolj povečanje pridelave, potrebujemo tudi zmogljivosti, ki omogočajo, da se domača surovina predela v končni izdelek z višjo dodano vrednostjo. Posebej pomembno je to pri sadju, zelenjavi, krompirju, žitih, mleku in mesu.

Ukrepi, ki jih bomo na MKM spodbujali, so:

– lokalni in regionalni predelovalni centri, ki bi delovali kot regionalna središča, ki pokrivajo več občin in imajo dovolj velik obseg poslovanja;
– prednostna podpora skupnim naložbam, kjer skupaj vlagajo zadruge, organizacije proizvajalcev, kmetije in živilska podjetja. Za manjše in razpršene pridelovalce niso vedno upravičeni lastni obrati, zato bi omogočili skupne predelovalne enote oziroma storitveno predelavo v obstoječih obratih, kjer bi pridelovalec lahko naročil predelavo svoje surovine brez potrebe po lastni investiciji;
– razvoj izdelkov za konkretne kupce, prednost bomo dali projektom, ki imajo vnaprej dogovorjen odkup, denimo s trgovci, gostinstvom, živilskimi podjetji ali javnimi zavodi;
– povečanje skladiščnih zmogljivosti in podaljšanje sezone lokalne ponudbe.

Če kmet nima možnosti varnega skladiščenja, mora pridelek pogosto prodati takoj po spravilu, ko je ponudba največja in so cene praviloma najnižje. Kupec pa lahko zaradi pomanjkanja domačih zalog že nekaj mesecev pozneje kupuje surovine iz uvoza.

Pri tem gre za dva modela:

– neposredna prodaja: kmet prodaja potrošniku, gostincu ali javnemu zavodu;
– organizirana kratka veriga: več kmetov združi ponudbo, ta se lokalno pripravi in po učinkoviti logistiki dobavi večjemu številu kupcev.

Spodbujamo skupno (regijsko) nabavo pri javnih zavodih.

4. Kako boste javna naročila hrane uporabili kot stabilen trg za slovensko kmetijstvo in agroživilsko industrijo?

Ministrstvo za kmetijstvo želi z večjim vključevanjem lokalno pridelanih živil v javne zavode ustvariti stabilnejši in bolj predvidljiv trg za slovenske kmete, zadruge in živilskopredelovalna podjetja. K temu bodo prispevale tudi predlagane spremembe Zakona o hrani in Uredbe o zelenem javnem naročanju, s katerimi želimo povečati delež živil, ki izpolnjujejo dodatne okoljske zahteve. Pomembno je tudi boljše povezovanje javnih zavodov z lokalnimi ponudniki ter pravočasna izmenjava informacij o potrebnih količinah, vrstah živil in dinamiki dobav, kar bi pridelovalcem in predelovalcem omogočilo lažje načrtovanje proizvodnje ter dolgoročnejše sodelovanje z javnimi zavodi.

5. Kateri finančni mehanizmi bodo namenjeni razvoju domače agroživilske verige?

Med možnostmi za prihodnje financiranje, katerih ureditev je še predmet pogajanj in programiranja, so:

SKP 2028–2034 in nacionalni načrt, ki bo moral biti temeljni mehanizem za krepitev primarne proizvodnje, modernizacijo kmetij, prilagajanje podnebnim spremembam, mlade kmete in povezovanje proizvajalcev.

Evropski sklad za konkurenčnost predstavlja pomembno priložnost za razvoj agroživilske industrije, zlasti tam, kjer so potrebni večji vložki v tehnologijo, avtomatizacijo, biotehnologijo, krožno gospodarstvo in nove prehranske proizvode.

Predvideno je povezovanje Sklada za konkurenčnost in programa Obzorje Evropa.

V Programu Obzorje Evropa bo treba inovacije in sredstva povezati z dejanskimi potrebami slovenskih kmetij in živilskopredelovalne industrije.

Končni obseg, upravičenci in pogoji prihodnjih podpor še niso določeni.

6. Kako bodo javni zavodi in potrošniki v praksi lahko ugotovili, ali je bilo živilo oziroma njegova surovina pridobljena z uporabo NGT, če za določene kategorije nova ureditev ne predvideva označevanja po pravilih za GSO?

Razlikovati je treba med označevanjem semena oziroma razmnoževalnega materiala in označevanjem končnega živila. Javno dostopna zbirka podatkov o rastlinah in označevanje razmnoževalnega materiala sama po sebi ne omogočata, da bi uporabnik iz označbe vsakega končnega živila ugotovil uporabo NGT-1.

Rastlinski razmnoževalni material obeh kategorij, tako NGT-1 kot NGT-2, bo označen. Podatki o rastlinah NGT-1 in NGT-2 bodo vključeni v javno dostopno podatkovno zbirko oz. javno dostopen evropski register.

Uporaba rastlin NGT-1 in NGT-2 v ekološki pridelavi ni dovoljena.

Izdelki iz rastlin kategorije NGT-1 (s spremembami, do katerih lahko pride z naravno selekcijo ali klasičnim žlahtnjenjem) bodo obravnavani enako kot konvencionalni. Rastline z namerno povzročeno odpornostjo na herbicide ali tiste, ki imajo spremembe, ki povzročajo proizvodnjo znane insekticidne snovi, so iz kategorije NGT-1 izvzete in bodo obravnavane kot NGT-2.

Za izdelke iz rastlin kategorije NGT-2 (kjer gre za večje genske spremembe, ki jih z naravno selekcijo ali klasičnim žlahtnjenjem ni mogoče dobiti) bodo veljala pravila o obvezni oceni tveganja in obveznem označevanju.

Rastline NGT-1 bodo pred dajanjem na trg vpisane v javno dostopno podatkovno zbirko EU, kjer bo možno preveriti, katere rastline so bile vzgojene z NGT-1. Semena in razmnoževalni material bodo jasno označeni z označbo "NGT-1", zato bodo pridelovalci lahko izkazovali, da v pridelavi niso uporabljali NGT sadik oz. semen.

Proizvodi iz rastlin kategorije NGT-2 bodo jasno označeni.

7. Kako boste podprli več trajnostne lokalne hrane v shemah za javno naročanje?

MKM večje vključevanje lokalno in trajnostno pridelanih živil podpira s pripravo sprememb predpisov, praktičnimi usmeritvami za naročnike ter povezovanjem javnih zavodov in ponudnikov.

IX. <u>Slovenija naj zgradi odporen prehranski sistem in razvija koncept »Eko cone Evrope«</u>

1. Ali boste preučili možnost oblikovanja nacionalnega razvojnega koncepta, ki bi Slovenijo pozicioniral kot državo z visoko stopnjo prehranske, okoljske in gospodarske odpornosti?

Oblikovanje celovitega nacionalnega razvojnega koncepta presega pristojnosti posameznega resorja in zahteva medresorski pristop ter usklajevanje razvojnih politik na ravni celotne države.

Kljub temu MKM v okviru svojih pristojnosti že prispeva k uresničevanju teh ciljev z ukrepi za krepitev prehranske varnosti, povečanje odpornosti kmetijstva na podnebne spremembe, trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri, krepitev konkurenčnosti agroživilskega sektorja ter spodbujanje lokalne pridelave in predelave hrane.

Pri pripravi prihodnjih strateških in programskih dokumentov bo MKM tudi v prihodnje podpiralo rešitve, ki prispevajo k večji prehranski, okoljski in gospodarski odpornosti Slovenije ter krepitvi samooskrbe, trajnostne rabe virov in razvoja podeželja.

2. Ali boste preučili možnost uporabe koncepta »Eko cona Evrope« kot razvojne in promocijske znamke Slovenije?

MKM je pripravljeno v okviru svojih pristojnosti proučiti možnosti za vključevanje tovrstnih razvojnih in promocijskih pristopov v prihodnje strateške razprave.

Eden od obstoječih ukrepov za povezovanje lokalnih deležnikov je intervencija IRP12 Regijski pristop povezovanja lokalnih proizvodov, ki predstavlja pilotni pristop k vzpostavljanju tesnejšega povezovanja lokalnih deležnikov in spodbujanju kratkih dobavnih verig s posebnim poudarkom na ekološki pridelavi in predelavi.

Namen intervencije je prispevati k oblikovanju prvih t. i. ekoregij v Sloveniji ter spodbuditi razvoj lokalnih prehranskih sistemov, ki temeljijo na trajnostni rabi naravnih virov, visoki dodani vrednosti lokalnih proizvodov in krepitvi regionalne samooskrbe.

Ker gre za pilotno intervencijo, bodo pridobljene izkušnje pomembna podlaga za njeno nadaljnjo nadgradnjo in razvoj. Ugotovitve izvajanja bodo omogočile oblikovanje učinkovitejših razvojnih pristopov za krepitev prehranske, okoljske in gospodarske odpornosti posameznih območij ter prispevale k doseganju dolgoročnega cilja vzpostavitve ekoregij kot razvojnega modela trajnostnega regionalnega razvoja v Sloveniji.

MKM bo tudi v prihodnje podpiralo rešitve, ki prispevajo k večji prehranski samooskrbi, odpornosti agroživilskega sektorja, ohranjanju naravnih virov in trajnostnemu razvoju podeželja. Morebitno oblikovanje širšega nacionalnega razvojnega koncepta pa bi bilo smiselno obravnavati v okviru celotnega sistema razvojnega načrtovanja države ter v sodelovanju vseh ključnih deležnikov.

3. Kako bi takšen koncept lahko povezali s slovenskim turizmom, lokalno hrano, biodiverziteto, gozdovi, trajnostnim gospodarstvom in razvojem podeželja?

MKM bo tudi v prihodnje podpiralo rešitve, ki prispevajo k večji prehranski samooskrbi, odpornosti agroživilskega sektorja, ohranjanju naravnih virov in trajnostnemu razvoju podeželja. Pri tem je pomembno poudariti, da intervencija IRP12 Regijski pristop povezovanja lokalnih proizvodov že danes naslavlja nekatere elemente takšnega razvojnega koncepta. V okviru intervencije se med drugim vzpostavljajo in razvijajo lokalne kolektivne blagovne znamke, ki prispevajo k večji prepoznavnosti posameznih regij, njihovih proizvodov, ponudnikov in lokalne identitete. Pomemben del teh povezovanj predstavlja tudi turizem, ki je že danes eden ključnih členov kratkih dobavnih verig ter pomemben dejavnik ustvarjanja dodane vrednosti lokalnim proizvodom in storitvam.

Kot je bilo pojasnjeno že pri predhodnem vprašanju, je izvajanje intervencije IRP12 dragocena razvojna izkušnja za oblikovanje podobnih ukrepov in politik v prihodnje. Ker gre za pilotno intervencijo, bodo izkušnje, pridobljene pri njenem izvajanju, pomembno prispevale k razumevanju učinkov regijskega povezovanja lokalnih deležnikov ter k nadaljnjemu razvoju pristopov za krepitev prehranske, okoljske in gospodarske odpornosti.

4. Katere ukrepe boste sprejeli za povečanje odpornosti slovenskega prehranskega sistema na podnebne, gospodarske in geopolitične motnje?

MKM in Republika Slovenija trenutno razpolagata z naslednjimi ukrepi za povečanje odpornosti slovenskega prehranskega sistema na podnebne, gospodarske in geopolitične motnje:

Ukrepi MKM

Podnebne motnje

- Zavarovanje pridelkov in živali s subvencionirano premijo, ki kmetom omogoča, da se zavarujejo pred sušo, točo, pozebo in poplavami.
- Namakanje in upravljanje z vodo: naložbe v namakalne sisteme, zadrževanje vode in agrarne operacije (komasacije, urejanje poti in odvodnjavanja).
- Prilagoditev pridelave: ukrepi KOPOP in ekološko kmetovanje, ki krepijo tla in zmanjšujejo ranljivost, ter svetovanje in prenos znanja (kmetijsko svetovalna služba, EIP).
- Odprava posledic naravnih nesreč: ocenjevanje škode in izredna pomoč, na primer po poplavah, suši ali pozebi.

Gospodarske motnje

- Dohodkovna stabilnost z neposrednimi plačili, OMD in povezano podporo, ki kmetom daje predvidljivost.
- Interventni ukrepi ob krizah: državne pomoči, de minimis, začasna izredna pomoč ob dvigu cen energentov, krmil in gnojil ter izkoriščanje evropske kmetijske rezerve.
- Naložbe v predelavo in trženje ter podpora organizacijam proizvajalcev in kratkim verigam, ki zmanjšujejo odvisnost od posameznih odjemalcev in uvoza.
- Zemljiška politika: ohranjanje kmetijskih zemljišč in preprečevanje zaraščanja (Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov, predkupna pravica, zakup).

Geopolitične motnje

- Povečanje samooskrbe v strateško pomembnih panogah (mleko, meso, zelenjava, beljakovinske rastline).
- Zmanjšanje odvisnosti od uvoženih vhodnih surovin: krma, gnojila in energija, na primer z lastno beljakovinsko pridelavo, boljšim gospodarjenjem z organskimi gnojili in naložbami v energetsko učinkovitost.
- Spremljanje trgov in zgodnje opozarjanje na motnje v dobavnih verigah.

Ukrepi države kot celote

- Javno naročanje hrane: večji delež lokalne in ekološke hrane v vrtcih, šolah, bolnišnicah in drugih javnih zavodih, kar ustvarja stabilno povpraševanje.
- Blagovne rezerve in zaščita ter reševanje: zaloge ključnih dobrin in načrti za krizne razmere (pristojnost Uprave za zaščito in reševanje ter Zavoda za blagovne rezerve).
- Prostorsko načrtovanje: varovanje najboljših kmetijskih zemljišč pred pozidavo.
- Energetska politika in infrastruktura: cenovna dostopnost energije in gnojil, logistika, cestna in železniška povezanost.
- Podnebna politika in politika upravljanja z vodami: nacionalni podnebni načrti, protipoplavni ukrepi, strategije prilagajanja podnebnim spremembam.
- Skrb za zdravje rastlin in živali: nadzor bolezni (afriška prašičja kuga, influenca ptic, rastlinski škodljivci), ki neposredno varuje pridelavo.
- Evropski okvir: Skupna kmetijska politika, kmetijska rezerva, instrumenti kriznega odzivanja EU ter pogajalska vloga Slovenije pri oblikovanju prihodnje politike.

Odpornost prehranskega sistema ni le naloga kmetijskega ministrstva, ampak je skupna naloga več resorjev. Ključni so predvidljiva podpora kmetom, ohranjanje zemlje in pridelovalnih zmogljivosti, naložbe v vodo in znanje ter krepitev lokalnih verig, ki zmanjšujejo ranljivost ob motnjah.

Glede na dosedanje izkušnje z motnjami pri pridelavi hrane pričakujemo, da bodo našteti instrumenti na razpolago tudi v prihodnje in nabor rešitev bo treba še bolj usmeriti v odpravljanje posledic naštetih motenj oziroma njihovo preprečevanje.

X. Slovenija naj okrepi podeželje

1. Katere konkretne ukrepe boste sprejeli za oživljanje opuščenih in praznih kmetijskih gospodarstev ter njihovo vključevanje v lokalno gospodarstvo?

Oživljanje opuščenih in praznih kmetijskih gospodarstev predstavlja pomemben razvojni izziv.

Med možnimi ukrepi so spodbujanje prevzemov opuščenih kmetij s strani mladih prevzemnikov in novih nosilcev dejavnosti, podpora naložbam v obnovo neizkoriščenih kmetijskih objektov, lažje povezovanje lastnikov opuščenih kmetij z zainteresiranimi uporabniki ter spodbujanje razvoja dopolnilnih in nekmetijskih dejavnosti, ki lahko ustvarjajo dodatne vire dohodka na podeželju.

Posebno pozornost bi lahko namenili tudi povezovanju takšnih gospodarstev v lokalne verige vrednosti, kratke dobavne verige, lokalne kolektivne blagovne znamke, turistično ponudbo ter druge oblike sodelovanja, ki krepijo gospodarsko aktivnost in ustvarjajo nova delovna mesta na podeželju.

Konkretni ukrepi bodo predmet nadaljnjih analiz in programskega načrtovanja, pri čemer bo cilj ustvariti pogoje, da se neizkoriščeni kmetijski potenciali ponovno vključijo v razvoj podeželja, povečanje lokalne samooskrbe in krepitev odpornosti slovenskega agroživilskega sistema.

2. Ali boste pripravili programe za usposabljanje in vključevanje ljudi v delo na kmetijah, predelavo hrane, sonaravni turizem in druge dejavnosti na podeželju?

Tudi v prihodnje se bo spodbujalo krepitev znanja, kompetenc in podjetniških sposobnosti prebivalcev podeželja, saj je usposobljen kader eden ključnih pogojev za uspešen razvoj kmetijstva, predelave hrane, turizma in drugih gospodarskih dejavnosti na podeželju.

Pomembne izkušnje so se pridobile že v okviru intervencije IRP32 Izmenjava znanja in prenos informacij ter usposabljanje svetovalcev, ki podpira pridobivanje novih znanj, prenos dobrih praks in krepitev svetovalne podpore za kmetijska gospodarstva ter druge deležnike na podeželju. Te izkušnje bodo pomembna podlaga pri oblikovanju prihodnjih pristopov za razvoj znanja in kompetenc.

Posebna pozornost bo namenjena področjem trajnostne kmetijske pridelave, predelave hrane, razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, kratkih dobavnih verig, digitalizacije, podjetništva, trženja lokalnih proizvodov ter trajnostnega turizma. Pomembno vlogo bodo imeli tudi programi prenosa znanja med generacijami in spodbujanja mladih za vključevanje v dejavnosti na podeželju.

Ob tem je treba poudariti, da podpora usposabljanju in razvoju kompetenc v prihodnjem programskem obdobju predvidoma ne bo omejena zgolj na instrumente skupne kmetijske politike. Zato bo ključno usklajevanje z izvajalci kohezijske politike glede vsebin, obsega in financiranja ukrepov na področju prenosa znanja. Nadaljnje odločitve o obsegu podpore bodo odvisne tudi od dogovora o razmejitvi in dopolnjevanju ukrepov med posameznimi evropskimi in nacionalnimi politikami.

Cilj je vzpostaviti čim bolj usklajen sistem podpore, ki bo omogočal pridobivanje znanj in spretnosti za delo v kmetijstvu ter drugih dejavnostih na podeželju ter s tem prispeval k ustvarjanju novih razvojnih in zaposlitvenih priložnosti.

3. Ali boste podprli razvoj novih zelenih delovnih mest na področjih, kot so zeliščarstvo, lokalna predelava hrane, semenarstvo, trajnostni turizem in druge dejavnosti z višjo dodano vrednostjo?

Podpora dejavnostim z višjo dodano vrednostjo na podeželju ostaja pomemben element razvoja slovenskega kmetijstva in podeželja. Pri tem je treba poudariti, da se številne aktivnosti na področjih lokalne predelave hrane, razvoja kratkih dobavnih verig, dopolnilnih dejavnosti na kmetijah, trajnostnega turizma, ekološke pridelave, semenarstva ter drugih inovativnih in trajnostnih poslovnih modelov že uspešno izvajajo v okviru obstoječega programskega obdobja.

Programiranje novega programskega obdobja se je že pričelo. Izhodišče pri pripravi prihodnjih ukrepov bodo izkušnje, rezultati in učinki sedanjih intervencij. Namen je nadaljevati izvajanje tistih ukrepov, ki so se v praksi izkazali za učinkovite in za katere obstaja interes upravičencev, pri čemer bodo intervencije po potrebi posodobljene oziroma nadgrajene glede na nove razvojne izzive, tehnološki napredek, podnebne spremembe ter potrebe podeželja.

Tudi v prihodnje bo pomemben poudarek na ustvarjanju novih priložnosti za delo in podjetništvo na podeželju, zlasti na področjih lokalne predelave in trženja hrane, razvoja dopolnilnih dejavnosti, trajnostnega turizma, ohranjanja lokalnih sort in semenarstva ter drugih dejavnosti, ki prispevajo k višji dodani vrednosti, večji lokalni samooskrbi in odpornosti podeželskega prostora.

Obseg in način podpore posameznim dejavnostim bosta opredeljena v okviru priprave novega programskega obdobja in razpoložljivih finančnih virov, pri čemer bo cilj oblikovati ukrepe, ki bodo spodbujali ustvarjanje kakovostnih delovnih mest ter dolgoročno gospodarsko, socialno in okoljsko vzdržnost podeželja.

4. Kakšne ukrepe boste izvedli, da bo pridobivanje veščin o samooskrbi, načinu pridelave hrane in preživetju del učnih načrtov?

Vključevanje vsebin o samooskrbi, pridelavi hrane, prehranski pismenosti in trajnostnem upravljanju naravnih virov v učne načrte je predvsem v pristojnosti MIZM. Kljub temu si bo MKM v okviru medresorskega sodelovanja prizadevalo za krepitev teh vsebin v vzgojno-izobraževalnem sistemu, saj menimo, da so znanja o pridelavi hrane, samooskrbi, pomenu naravnih virov ter razumevanju delovanja agroživilskega sistema pomembna za krepitev prehranske varnosti, odgovornega odnosa do okolja in zavedanja o pomenu lokalne pridelave hrane.

Na področju kmetijstva se že danes izvajajo različne aktivnosti, ki prispevajo k prenosu znanja med mladimi, kot so predstavitve kmetijske dejavnosti, projekti lokalne hrane, dnevi odprtih vrat kmetij, sodelovanje vzgojno-izobraževalnih ustanov s kmetijami ter različne promocijske in izobraževalne aktivnosti. Pomembno vlogo imajo tudi intervencije in programi prenosa znanja, ki približujejo kmetijstvo, varstvo narave in trajnostno gospodarjenje z viri širši javnosti.

V okviru priprave novega programskega obdobja bomo proučili možnosti za nadaljnjo krepitev aktivnosti, namenjenih ozaveščanju mladih o pomenu pridelave hrane, samooskrbe, varovanja naravnih virov in trajnostnega razvoja podeželja. Pri tem bo pomembno sodelovanje med resorji, zlasti s področjem vzgoje in izobraževanja, saj je mogoče trajnejše vključevanje teh vsebin v učne programe doseči le z usklajenim medresorskim pristopom.

Cilj je mladim približati razumevanje izvora hrane, pomena lokalne pridelave, trajnostnega upravljanja naravnih virov ter priložnosti, ki jih kmetijstvo in podeželje ponujata za življenje in delo.

K ozaveščanju otrok in mladih že prispevajo tudi Tradicionalni slovenski zajtrk, Teden slovenske hrane in spremljajoče izobraževalne aktivnosti o izvoru hrane ter odgovornem ravnanju z njo.

MIZM - Vsebine, povezane s prehrano, trajnostnim razvojem, lokalno pridelavo hrane in odgovornim odnosom do hrane, so že vključene v učne načrte različnih obveznih predmetov osnovnošolskega izobraževanja, kot so gospodinjstvo, spoznavanje okolja, naravoslovje in tehnika, naravoslovje, biologija, geografija ter družba. Učenci lahko navedena znanja dodatno poglabljajo pri izbirnih predmetih, kot so sodobna priprava hrane, načini prehranjevanja, kmetijska dela, sodobno kmetijstvo in okoljska vzgoja. Poleg tega mora šola v skladu z Zakonom o šolski prehrani v letnem delovnem načrtu opredeliti vzgojno-izobraževalne dejavnosti, povezane s prehrano, ter dejavnosti, s katerimi bo spodbujala zdravo prehranjevanje in kulturo prehranjevanja. Poseben poudarek je na praktičnem pridobivanju znanja in razvijanju odgovornega odnosa do hrane ter okolja. Šole lahko navedene vsebine vključujejo tudi v dneve dejavnosti, projektno delo, dejavnosti na šolskih vrtovih, obiske lokalnih pridelovalcev in druge vzgojno-izobraževalne dejavnosti ter tako učencem omogočajo povezovanje pridobljenega

znanja s praktičnimi izkušnjami. Prenovljeni razširjeni program osnovne šole vključuje tudi področje Hrana in prehranjevanje, dodatne možnosti za povezovanje vzgojno-izobraževalnih zavodov s kmetijstvom in lokalnim okoljem pa ponuja Teden slovenske hrane. MIZM zato ocenjuje, da je smiselno predvsem krepiti in praktično izvajati vsebine o samooskrbi, pridelavi hrane in praktičnih življenjskih veščinah, ki so že vključene v obstoječe učne načrte in druge vzgojno-izobraževalne dejavnosti.

Primarno področje delovanja MIZM je vzgoja in izobraževanje, vključno z vključevanjem prehranskih vsebin v vzgojno-izobraževalni proces in ozaveščanjem otrok ter mladostnikov o pomenu zdravega prehranjevanja. Pri načrtovanju morebitnih novih ukrepov je treba upoštevati veljavno zakonodajo, prehranske smernice ter finančne, kadrovske in organizacijske možnosti vzgojno-izobraževalnih zavodov. MIZM bo pri nadaljnjih medresorskih aktivnostih sodelovalo v okviru svojih pristojnosti.

5. Kako boste pospešili v zelenih javnih naročanjih lokalno trajnostno pridelano hrano?

MKM večje vključevanje lokalno in trajnostno pridelanih živil spodbuja s pripravo sprememb predpisov, praktičnimi usmeritvami in povezovanjem ponudnikov z javnimi zavodi.

6. Ali boste preučili možnost spremembe sistema javnih del tako, da bi se brezposelni lahko vključili tudi v sezonska dela na kmetijah, vzdrževanje krajine in druge dejavnosti, pomembne za lokalno skupnost?

Sistem javnih del je v pristojnosti ministrstva, ki je pristojno za delo. V Sloveniji se v kmetijstvu vsako leto pojavi potreba po najemanju večjega števila sezonskih delavcev. V spomladanskem obdobju, ko je treba opraviti več ročnega dela v omejenem času oziroma v določeni razvojni fazi rastlin, je pomoč dodatne delovne sile nujna še posebej v trajnih nasadih (hmeljišča, vinogradi, sadovnjaki) in tudi v vrtnarstvu.

Sezonsko delo je urejeno v zakonu, ki ureja delovna razmerja, začasno in občasno delo pa v 7. oddelku ZKme-2.

31. člen ZKme-2 določa, da se začasno ali občasno delo v kmetijstvu lahko opravlja na podlagi pisne pogodbe o začasnem ali občasnem delu v kmetijstvu, ki je pogodba civilnega prava in pomeni izjemo od prepovedi iz drugega odstavka 13. člena Zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS, št. 21/13, 78/13 – popr., 47/15 – ZZSDT, 33/16 – PZ-F, 52/16, 15/17 – odl. US, 22/19 – ZPosS, 81/19, 203/20 – ZIUPOPDVE, 119/21 – ZČmIS-A, 202/21 – odl. US, 15/22, 54/22 – ZUPŠ-1, 114/23, 136/23 – ZIUZDS in 70/25 – ZUTD-I).

7. Ali boste podprli mentorske kmetije, na katerih bi se ljudje lahko praktično usposobili za pridelavo hrane?

Podporo praktičnemu usposabljanju na kmetijah je treba presojati v okviru obstoječih programov prenosa znanja in drugih ustreznih podpornih instrumentov.

8. Ali boste podprli povezovanje lokalnih skupnosti, kmetov in društev pri vzpostavitvi lokalnih tržnic in drugih oblik lokalne oskrbe?

Pomemben instrument za podporo tovrstnim pobudam predstavlja pristop LEADER oziroma lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost (CLLD). Gre za pristop »od spodaj navzgor«, pri katerem o razvojnih prioritetah svojega območja odločajo lokalni deležniki sami, ob upoštevanju potreb in razvojnih priložnosti posameznega območja.

Preko lokalnih akcijskih skupin se sofinancira širok nabor projektov, med katerimi imajo pomembno vlogo tudi društva, ki pogosto predstavljajo ključnega povezovalca lokalnega prebivalstva, ponudnikov hrane, obrtnikov, turističnih organizacij in drugih razvojnih partnerjev. Na ta način se podpirajo lokalne tržnice, promocija lokalnih proizvodov, kratke dobavne verige, skupni nastopi na trgu ter druge aktivnosti, ki prispevajo k oživljanju podeželja in razvoju lokalnega gospodarstva.

Tudi v prihodnje bomo proučili možnosti nadaljnje krepitve takšnih pristopov, saj izkušnje kažejo, da so lokalno zasnovani projekti pogosto najbolj prilagojeni potrebam prebivalcev in imajo pomembno vlogo pri povezovanju kmetijstva, turizma, lokalne obrti, kulturne dediščine in drugih dejavnosti na podeželju.

Tudi v prihodnje bo MKM podpiralo povezovanje lokalnih skupnosti, kmetov, društev, zadrug in drugih lokalnih deležnikov pri vzpostavljanju lokalnih tržnic, kratkih dobavnih verig ter drugih oblik lokalne oskrbe s hrano. Takšna partnerstva prispevajo k večji dostopnosti lokalno pridelane hrane, krepijo lokalno gospodarstvo, ustvarjajo dodatne tržne priložnosti za kmetije ter povečujejo prehransko odpornost posameznih območij.

9. Ali Ministrstvo za obrambo v okviru načrtovanja odpornosti države in priprav na krizne razmere prepoznava prehransko varnost, domačo pridelavo hrane ter strateško zalogo slovenskih semen kot pomemben element nacionalne odpornosti? Če da, katere konkretne ukrepe predvideva oziroma lahko podpre?

Za pojasnila o ukrepih Ministrstva za obrambo je pristojno navedeno ministrstvo.

Z vidika pristojnosti MKM pa pojasnjujemo, da sta ohranjanje RGV in zagotavljanje pogojev za njihovo trajnostno uporabo pomembna tudi z vidika dolgoročne odpornosti kmetijske pridelave. Program JSRGB za obdobje 2026–2028 zagotavlja okvir za dolgoročno in varno hranjenje RGV, njihovo dokumentiranje in vrednotenje ter nadzorovano izmenjavo akcesij. V okviru intervencije IRP34 so bile obravnavane tudi aktivnosti, povezane z ohranjanjem, trajnostno rabo in razvojem genskih virov v kmetijstvu.

Vprašanje vzpostavitve državne strateške zaloge slovenskih semen za krizne razmere presega okvir navedenih programskih podlag.

Kot omenjeno, smo v zadnjih letih na MKM prejeli pobude, predvsem nevladnih organizacij, za vključitev semena v sistem DBR. Pri obravnavi teh pobud se je izpostavilo vprašanje, katere vrste semena bi takšna zaloga zajemala. Seme lokalnih sort se v kmetijski pridelavi uporablja v omejenem obsegu, njihovo ohranjanje in uporaba pa se spodbujata tudi v okviru ukrepov SKP, vključno s KOPOP. Po drugi strani se seme sort, ki se v Sloveniji uporabljajo za tržno pridelavo hrane in krme, zagotavlja prek semenskega sektorja in njegovih dobavnih verig. Seme zato ni bilo vključeno v sistem državnih blagovnih rezerv.

10. Ali bo Ministrstvo za kmetijstvo sodelovalo z Ministrstvom za okolje in ostalimi deležniki za zagotovitev dolgoročnih rešitev za upravljanje z vodo, tako za čas poplav in suš in pravočasnih zaustavitev škodljivih ukrepov, kot je npr. DPN Savinja, kjer bi z izgradnjo suhih zadrževalnikov povzročili izgubo več kot 1000 ha kmetijske zemlje

MKM je že v dosedanjem postopku aktivno sodelovalo z deležniki in je od samega začetka sprejemanja DPN zagovarjalo rešitve, ki bi v največji možni meri ohranjale kmetijska zemljišča, Savinjsko dolino obravnavale kot celoto ter v času suše zagotovile dodatno vodo za namakanje kmetijskih zemljišč (mokri zadrževalniki oziroma uporaba podtalnice). MKM bo v okviru svojih pristojnosti v postopku sprejemanja DPN še naprej tvorno in konstruktivno sodelovalo.

11. Ali boste sledile zgledu Nemčije , ki je spremenila nacionalno vodna strategija ima med svojimi cilji: Water storage – zadrževanje vode in Restoration of semi-natural water regimes – obnova sonaravnega vodnega režima ter izrecno povezuje sonaravne rešitve z zmanjševanjem poplavne nevarnosti. Torej ne gledajo več samo: »Kako čim hitreje spraviti poplavno vodo stran?« ampak tudi: »Kako v pokrajini zadržati čim več vode, kadar je je preveč, da jo imamo na voljo, kadar je je premalo?« npr projekt SpongeScape za kombinirano obvladovanje poplav in suš in Operandum?

MKM podpira strokovno utemeljene rešitve, ki prispevajo k zmanjševanju poplavne ogroženosti, zadrževanju vode in večji odpornosti kmetijstva proti suši. Posamezne predloge je treba presojati glede na njihove učinke na vodni režim, kmetijska zemljišča in možnosti kmetijske pridelave.

12. Kaj boste storili v izogib nepravilnim ukrepom upravljanja krajin z vodo, kot je npr. letošnja presahnitev reke Ledave in popravljanje napak na reki Pesnici s strani načrtovalcev, ko so najprej izvedli nepravilne posege, sedaj pa jih bo potrebno popraviti. https://svet24.si/lokalno/podravje/novice/kmetijstvo/reka-pesnica-najprej-ukrotili-zdaj-bi-radi-zadrzali-njeno-vodo-1

Posegi na vodotokih so v pristojnosti resorja, pristojnega za upravljanje voda. MKM v postopkih sodeluje v okviru svojih pristojnosti, predvsem glede varovanja kmetijskih zemljišč in pogojev za kmetijsko pridelavo.

S spoštovanjem

Pripravili:
Tina Majhenič, podsekretarka
Sara Sakač, svetovalka

Velislav Žvipelj
državni sekretar

Poslati (elektronsko):
Združenje Ekoci, ekoci.slo@gmail.com

Poslati (elektronsko) – v vednost:
- Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije, gp.gs@gov.si
- Ministrstvo za notranje zadeve in javno upravo, gp.mnzju@gov.si
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino, gp.mizm@gov.si
- Ministrstvo za zdravje, gp.mz@gov.si
- Ministrstvo za okolje, gp.mop@gov.si
- Ministrstvo za gospodarstvo, delo in šport, gp.mgds@gov.si